

Artur Ziemiński

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Klasztor i szpital św. Jadwigi na Stradomiu w okresie nowożytnym

Praca poświęcona prowadzonej przez zakon bożogrobców prepozyturze stradomskiej w okresie nowożytnym ukazuje działalność tej instytucji ze szczególnym uwzględnieniem takich aspektów jak struktura organizacyjna, podłoże materialne oraz życie codzienne. Zakres chronologiczny pracy obejmuje w głównej mierze okres od poł. XV do końca XVIII w., gdy wchodzący w skład prepozytury przytułek znajdował się pod świecką opieką wielkorządców krakowskich.

Rozprawa składa się z czterech rozdziałów. Rozdział pierwszy ma charakter ogólny. Przedstawiłem w nim genezę powstania zakonu bożogrobców w Ziemi Świętej, z uwzględnieniem tradycji kultu grobu Pańskiego i jego znaczenia w procesie tworzenia wspólnoty zakonnej. Scharakteryzowałem sylwetkę Jaksy z Miechowa, któremu zawdzięcza się sprowadzenie miechowitów na ziemię polskie. Naświetliłem proces rozwoju polskiej gałęzi bożogrobców, akcentując wzrost jej znaczenia oraz stopniowe usamodzielnianie się zwieńczone uzyskaniem niezależności od władz centralnych zakonu. Wyjaśniłem przyczyny i okoliczności utworzenia prepozytury św. Jadwigi, uwzględniając również poprzedzające fundację próby utworzenia placówki na obszarze aglomeracji krakowskiej, jakie były podejmowane przez zakonników.

W rozdziale drugim skupiłem się na opisie lokalizacji kompleksu klasztorno – szpitalnego w ramach struktury miejskiej. Ukazałem warunki osadnicze, jakie istniały na Stradomiu, podkreślając ich zalety oraz niedogodności. Starłem się opisać wygląd zewnętrzny i układ wewnętrzny budynków, jak również zmiany, jakie w nich zachodziły. Dzieje budynków były nierozzerwanie związane z historią mieszczących się w nich instytucji. Z tego też powodu nie można było pominąć tak tragicznych wydarzeń jak pożary, powodzie, czy zniszczenia będące następstwem działań wojennych. Na przestrzeni kilku wieków funkcjonowania prepozytury św. Jadwigi zajmowane przez nią budynki były wielokrotnie przebudowywane, odbudowywane i rozbudowywane. Na te działania nie zawsze przychylnie patrzyli właściciele posesji sąsiadujących z terenem klasztorno – szpitalnym. Dlatego pojawiły się również zagadnienia zatargów sąsiedzkich, które niejednokrotnie znajdowały finał przed sądem.

Funkcjonowanie klasztoru oraz szpitala było możliwe dzięki posiadaniu odpowiedniego uposażenia. W rozdziale trzecim podjąłem próbę odtworzenia podstaw materialnych interesującej mnie prepozytury. Starłem się uchwycić zmiany, jakie zachodziły w tym zakresie na przestrzeni kilku wieków jej funkcjonowania. W trakcie analizy zebranego materiału źródłowego zauważyłem wyraźną rozdzielność majątku pomiędzy konwentem i przytułkiem. Inaczej wyglądała również struktura uposażenia obu instytucji. Dostrzegalny był także wpływ wydarzeń politycznych na stan finansów, a zwłaszcza najazdu szwedzkiego z 1655 r. oraz pierwszego rozbioru.

Spółeczności zakonników oraz ubogich funkcjonowały według ściśle sformułowanych zasad określających ład i porządek. W rozdziale czwartym została poruszona tematyka administracji, życia wspólnotowego i codziennego. Skupiłem się na przedstawieniu braci ze Stradomia jako integralnej części większej organizacji, którą na ziemiach polskich utworzył zakon bożogrobców. Omówiłem proces rekrutacji oraz wykształcenia zakonników. Przedstawiłem strukturę organizacyjną konwentu i szpitala. Na bazie dostępnych materiałów źródłowych podjąłem próbę rekonstrukcji rytmu dnia zakonników oraz ubogich. Starłem się przybliżyć tak istotne elementy życia codziennego, jak wyżywienie oraz ubranie. Dokonałem oceny wzajemnych relacji, jakie łączyły te dwie grupy społeczne.

Praca została oparta w głównej mierze na materiałach źródłowych znajdujących się w zasobach Archiwum Narodowego w Krakowie, stanowiących spuściznę powstałą w wyniku działalności konwentu oraz szpitala. Przeważająca ich część ma charakter gospodarczy (kopiarze przywilejów, księgi przychodów i wydatków, inwentarze). Zostały one zgromadzone i podzielone na jednostki archiwalne, wchodzące w skład zespołu Archiwum miasta Kazimierz pod Krakowem. W pracy korzystałem też z zasobów innych zespołów tego archiwum, m. in. Zbioru Ambrożego Grabowskiego, Archiwum Sanguszków, Akt Komisji Porządkowej Cywilno – Wojskowej Województwa Krakowskiego, Archiwum Planów Budownictwa Miejskiego w Krakowie. Cenne uzupełnienie stanowiły akta wchodzące w skład zespołu Księgi wielkorządów krakowskich, obejmujące m. in. pozwy i wyroki sądowe, przywileje i ich odpisy, a także wyciągi z akt urzędów różnych instytucji, dostarczając wielu informacji dotyczących zarówno schyłkowego okresu funkcjonowania przytułku, jak również jego wcześniejszych dziejów (głównie o jego sytuacji materialnej). W pracy wykorzystałem także materiały przechowywane w Archiwum Kurii Metropolitarnej w Krakowie, Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie oraz Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie.